

Iarthar na Gaillimhe trí thine

Ceist 1

Beidh tú ag féachaint ar ball ar thuairisc faoi thinte sléibhe i gContae na Gaillimhe. Féach féin agus an duine in aice leat ar na focail seo a bheidh le cloisteáil sa mhír. An féidir libh na focail Ghaeilge a cheangal leis na focail Bhéarla?

1. a cheansú	a. <i>spreading</i>									
2. ag scaipeadh	b. <i>fire brigade</i>									
3. coillte	c. <i>bog</i>									
4. feirm ghaoithe	d. <i>under control</i>									
5. faoi smacht	e. <i>to control</i>									
6. briogáid dóiteáin	f. <i>the next generation</i>									
7. an chéad ghlúin eile	g. <i>attention</i>									
8. níos túisce	h. <i>turf</i>									
9. móin	i. <i>wind farm</i>									
10. portach	j. <i>they succeeded</i>									
11. d'éirigh leo	k. <i>woods, forests</i>									
12. aird	l. <i>earlier</i>									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Anois, féach ar an tuairisc den chéad uair le feiceáil an féidir leat na focail sin a aithint sa mhír nuachta.

Ceist 2

Féach ar an tuairisc den dara huair agus breac síos na logainmneacha sa léarscáil a chloiseann tú sa mhír, as Gaeilge.

Ceist 3

Anois, féach ar an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna:

1. Cén áit a bhfuil na tinte a luadh sa mhír?
2. Cén fáth a bhfuil an scéal ag dul in olcas?
3. Cé hiad na dreamanna ar fad atá ag iarraidh an tine a cheansú?
4. Conas a chuireann na tinte isteach ar ainmhithe sa cheantar, dar le hAoife Ní Chéidigh?
5. Cén damáiste atá déanta?

Ceist 4 ‘...go mbeidh...’

- A. An bhfuil na briathra mírialta san aimsir fháistineach ar eolas agat? Líon na bearnaí sa tábla leis an bhfoirm cheart den bhriathar san aimsir fháistineach.

	An cheist	Na freagraí
Abair	An ndéarfaidh tú...?	
Beir		Béarfaidh./Ní bhéarfaidh.
Bí	An mbeidh sé...?	
Clois		Cloisfidh./Ní chloisfidh.
Déan	An ndéanfaidh sibh...?	
Faigh		Gheobhaidh./Ní bhfaighidh.
Feic	An bhfeicfidh siad...?	
Ith		Íosfaidh./Ní íosfaidh.
Tabhair	An dtabharfaidh tú...?	
Tar		Tiocfaidh./Ní thiocfaidh.
Téigh	An rachaidh sí...?	

- B. Cuir ceisteanna ar an duine in aice leat faoi na pleannanna atá aige nó aici don deireadh seachtaine. Mar shampla:

*An bhfeicfidh tú do chuid cairde an deireadh seachtaine seo?
An rachaidh tú amach ag damhsa ar an Satharn?
An ndéanfaidh tú a lán oibre?*

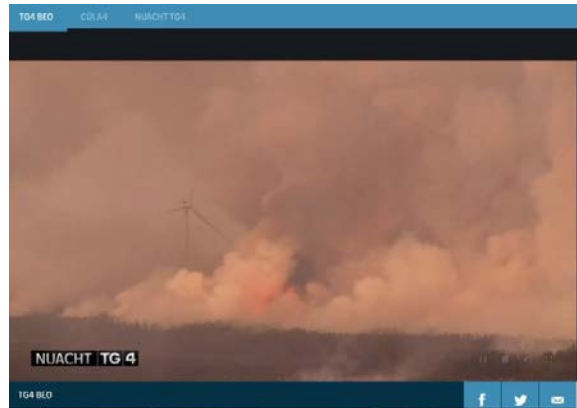
Ceist 5 ‘...tá an ghaoth athraithe...’ agus ‘...scriosta ag tinte sléibhe...’

- A. Cén ghné den ghramadach atá i gceist leis na focail a bhfuil líne fúthu?
- B. Líon na bearnaí sna habairtí seo leis an bhfoirm cheart den bhriathar:
- Rachaidh mé cinnte, chomh luath is a bheidh m’obair bhaile _____ agam. (déan)
 - Nach bhfuil na línte _____ amach agat fós? (scríobh)
 - Shíl mé go raibh an doras _____, ach bhí sé _____. (oscail/dún)
 - Beidh an bainne ar fad _____ ag an gcat sula dtiocfaidh tú abhaile. (ól)
 - Bhí mé cinnte go raibh an litir _____ sa phost agat cheana féin. (cuir)
 - Tá an cluiche _____ ag an bhfoireann is fearr. (buaigh)
 - Nach bhfuil sí _____ fós? (tar)
 - Nach bhfuil an scéal faoi Mháire _____ agat fós? (clois)

Ceist 6

Pléigh na ceisteanna leis na daoine eile i do ghrúpa:

1. Cén fáth a lastar tinte ag an am seo den bhliain, dar leat?
2. Tá iarthar na tíre níos tirime ná mar a bhíonn de ghnáth ag an am seo den bhliain. Cén fáth?
3. Cad is féidir le muintir na tíre seo a dhéanamh chun dul i ngleic leis an athrú aeráide?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
e	a	k	i	d	b	f	l	h	c	j	g

Ceist 2

Oughterard – Uachtar Ard
 Moycullen – Maigh Cuilinn
 Carraroe – An Cheathrú Rua
 Spiddle – An Spidéal
 Galway – Contae na Gaillimhe

Ceist 3

Féach an script

Ceist 4

A.

	An cheist	Na freagraí
Abair	An ndéarfaidh tú...?	Déarfaidh./Ní déarfaidh.
Beir	An mbéarfaidh siad...?	Béarfaidh./Ní bhéarfaidh.
Bí	An mbeidh sé...?	Beidh./Ní bheidh.
Clois	An gcloisfidh sí...?	Cloisfidh./Ní chloisfidh.
Déan	An ndéanfaidh sibh...?	Déanfaidh./Ní dhéanfaidh.
Faigh	An bhfaighidh tú...?	Gheobhaidh./Ní bhfaighidh.
Feic	An bhfeicfidh siad...?	Feicfidh./Ní fheicfidh.
Ith	An íosfaidh sé...?	Íosfaidh./Ní íosfaidh.
Tabhair	An dtabharfaidh tú...?	Tabharfaidh./Ní thabharfaidh.
Tar	An dtiocfaidh sibh...?	Tiocfaidh./Ní thiocfaidh.
Téigh	An rachaidh sí...?	Rachaidh./Ní rachaidh.

Níor cheart forainm (**sé**, **sí**, etc.) a úsáid agus freagra gearr, dearfach nó diúltach, á thabhairt ar cheist san aimsir fháistineach.

B. Gníomhaíocht chainte atá i gceist.

Ceist 5

A. An aidiacht bhriathartha.

B.

1. Rachaidh mé cinnte, chomh luath is a bheidh m'obair bhaile **déanta** agam.
2. Nach bhfuil na línte **scríofa** amach agat fós?
3. Shíl mé go raibh an doras **oscailte**, ach bhí sé **dúnta**.
4. Beidh an bainne ar fad **ólta** ag an gcat sula dtiocfaidh tú abhaile.
5. Bhí mé cinnte go raibh an litir **curtha** sa phost agat cheana féin.
6. Tá an cluiche **buaithe** ag an bhfoireann is fearr.
7. Nach bhfuil sí **tagtha** fós?
8. Nach bhfuil an scéal faoi Mháire **cloiste** agat fós?

Ceist 6

Is féidir gach beirt a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

Eimear Ní Chonaola

Tá iarrachtaí ar bun go láidir tráthnóna leis an tine idir ceantar Mhaigh Cuilinn agus Seanadh Phéistín, in iarthar Chontae na Gaillimhe, a cheansú. Tá an ceathrú cuid de na crainn¹ a bhí ag *Coillte* sa gceantar² scriosta ó aréir. Bhuel, liom anois as Seanadh Phéistín, tá ár dtuaisceoir, Sinéad Ní Neachtain.

A Shinéad, brú ollmhór ar na seirbhísí dóiteáin ansin, cén chaoi a bhfuil cúrsaí ansin faoi láthair?

Sinéad Ní Neachtain

Bhuel tá cúrsaí gaibhte³ chun donachta anseo le huair an chloig anuas, mar go bhfuil an ghaoth athraithe, agus an tine ag scaipeadh trasna na gcnoc go dtí an Spidéal. Coill agus feirm ghaoithe is mó atá sa gceantar seo faoi úinéireacht *Coillte*. Agus, ceapadh go raibh an tine seo faoi smacht acu ar maidin ach is cosúil anois nach raibh.

Tá os cionn 4 mhíle heicteár talún faoi chrainn ag *Coillte* sa gceantar seo, ar a dtugtar an Clochbhaile, idir Maigh Cuilinn agus Uachtar Ard i gContae na Gaillimhe. Agus deir *Coillte* go bhfuil ar a laghad ceathrú de seo scriosta ag tinte sléibhe atá ag dó ó inné. Ceapadh ar maidin go raibh sé faoi smacht ach d'athraigh an ghaoth, rud a chuir neart leis an tine. Tá héileacaptair an Aerchóir ag doirteadh na mílte galún uisce anuas ar an gceantar ó mhaidin. Agus lucht briogáid dóiteáin ó chuille chúinne de Chontae na Gaillimhe ar an talamh ag iarraidh an tine a chur faoi smacht. Tá na tinte sléibhe seo cáinte ag Cumann Feirmeoirí Cnoc agus Sléibhe na hÉireann.

Brendan O'Malley, Cumann Feirmeoirí Cnoc agus Sléibhe

Caithfidimid a rá...nach, nach...go bhfuil muid i gcoinne éinne⁴ a thosnódh aon rud, aon tine nó rud mar sin. Tá...éinne... a ghabhfadh amach agus a thosnódh tine in aimsir mar seo, tá siad glan as a mheabhair, ceapaimse féin, agus cinnte go bhfuil muid i gcoinne rud éigint⁵ mar sin, pé scéal é, cibé cé hé an té sin.

Sinéad Ní Neachtain

Ní hamháin go bhfuil damáiste déanta do chrainn agus do thalamh anseo ach tá ainmhithe i mbaol chomh maith.

Aoife Ní Chéidigh, Zó-eolaíocht, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh

An t-am seo den bhliain, is é an séasúr saothraithe do na hainmhithe, ó Mhárta go hAibreán. So, má tá ainmhithe beaga ann, níl siad in ann éalú ón tine agus faigheann siad bás. Freisin, go hiondúil, fanann na tuismitheoirí leis na hainmhithe óga agus ansin faigheann siadsan bás. Seans gur chaill na hainmhithe an deis *mate*-áil⁶ anois mar gheall ar an scrios ar an nádúr, so beidh éifeacht ansin ar an gcéad ghlúin eile.

Sinéad Ní Neachtain

Bhí bóthar Sheanadh Phéistín dúnta tráthnóna ach beidh sé oscailte anois mar go bhfuil an ghaoth athraithe agus an tine ag dul i dtreo an Spidéil anois.

Bhuel níos túsce inniu, a Eimear, bhí muintir na háite a bhfuil móin acu ar an bportach anseo á tabhairt abhaile mar go raibh an ceantar portaigh anseo i mbaol. Go gairid tar éis a dó a chlog tarraingíodh lucht dóiteáin na Ceathrún Rua amach as

¹ na crainnte a deirtear

² Córas Chonnacht

³ *gafa* an leagan caighdeánach

⁴ *aon duine* an leagan caighdeánach

⁵ *éigin* an leagan caighdeánach

⁶ *cúpláil* an téarma caighdeánach

an áit seo agus cuireadh siar ag drochthine thiar i Leitir Mealláin iad, ach d'éirigh leo an tine sin a cheansú agus cuireadh ar ais anseo go Seanadh Phéistín iad, áit a raibh lucht dóiteáin ón gClochán, Gaillimh agus Baile Átha an Rí fós ag iarraidh an tine a cheansú. Dúirt urlabhraí ón Aerchór go mbeidh an héileacaptar anseo go mbeidh sé leathuair tar éis a seacht anocht agus go mbeidh sé ar fáil arís amárach, más gá. Deir *Coillte* go bhfuil na milliúin euro damáiste déanta do chrainn anseo agus gur dóigh go dtógfaidh sé os cionn scór bliain go mbeidh an choill seo ina cheart arís. Ach Eimear, tá aird anocht á díriú ar an treo a bhfuil an tine seo ag dul agus an damáiste a d'fhéadfadh sí a dhéanamh.

Eimear Ní Chonaola

Tá go maith, míle buíochas as an scéal is deireanaí sin a thabhairt chugainn a Shinéad.